

Temný pôvod kresťanskej demokracie

Branislav Michalka

4. marca 2022 ✝ *História Politika*

Zdroj: picryl.com

Na počiatku bola exkomunikácia

Nad počiatkami kresťanskej demokracie sa vznášajú temné mraky, o ktorých sa príliš veľa nehovorí. Ak sa aj spomenú niektoré mená, tak len okrajovo. A pritom ich vplyv na kresťanskú demokraciu bol fundamentálny, dlhoročný a masívny.

Meno, ktoré stojí na počiatku kresťanskej demokracie je bežnej verejnosti takmer neznáme. Ak sa chcete o ňom dozvedieť niečo viac, musíte hľadať, a to väčšinou v zahraničných zdrojoch. Otec kresťanskej demokracie, Romolo Murri, o ktorom je reč, bol totiž exkomunikovaný kňaz a to je, aj pri všetkých liberálnych pokleskoch súčasnej Cirkvi, predsa len silná káva, navyše ak sa tzv. tradicionalistom v súčasnosti neustále zdôrazňuje ich údajná neposlušnosť voči hierarchii.

Romolo Murri sa narodil v roku 1870 a počas štúdia na teologickej fakulte navštevoval prednášky marxistického filozofa Antonia Labriolu, ktorý ho ovplyvnil svojimi myšlienkami! Murrimu patrí v dejinách kresťanskej demokracie významné prvenstvo – založil prvú stranu, ktorá je považovaná za predchodkyňu kresťansko-demokratických strán. Bolo to v roku 1904 a strana niesla názov *Národno-demokratická liga*. Už 2. júla 1905 bola odsúdená pápežom sv. Piom X. a bolo zakázané veriacim laikom do nej vstupovať. V roku 1907 bol Murri suspendovaný a v roku 1909 bol exkomunikovaný z Cirkvi.

Romolo Murri

zdroj: wikimedia commons

Evidentne si však z toho nič nerobil, svojich názorov sa nevzdal a naďalej sedel v talianskom parlamente, do ktorého bol za zmienenú stranu zvolený. Exkomunikácia bola zrušená až v roku 1943, rok pred jeho smrťou, a podozrivo kolидуje s nástupom talianskych kresťanských demokratov k moci po páde fašistického režimu.

Okrem toho, že bol exkomunikovaný, stihol sa v roku 1912 ešte oženiť. Aj v tom sa stal vzorom a predchodcom mnohých dnešných liberálne demokratických kňazov. Vzal si Nóрку Ranghildu Lundovú, ktorá bola pravdepodobne protestantka. Jej otec bol istý čas predsedom nórskeho parlamentu. A aby nebol v tomto „zárodočnom“ kresťansko-demokratickom a antikorupčnom prostredí zábavy koniec, tak prvým predsedom Murriho strany sa stal jeho budúci švagor Giuseppe Fuschini.

Kto si počká, ten sa dočká

K jeho blízkym spolupracovníkom patrila Don Luigi Sturzo (syn baróna d'Altobrandy), ktorý je už uvádzaný aj oficiálne ako jeden zo zakladateľov kresťanskej demokracie. Bol tiež kňazom a vôbec mu neprekážalo, že jeho ideologický mentor je exkomunikovaný a ženatý kňaz. Spoznali sa už ako študenti, spriatelili a Sturzo tri mesiace býval u Murriho. Spolu založili *Taliansku univerzitnú katolícku federáciu*. Sturzo neskôr otvorene priznával: „*Otec Murri ma definitívne priviedol ku kresťanskej demokracii.*“ Avšak Murriho ponuku na kandidatúru do talianskeho parlamentu predsa len, zrejme pre Murriho exkomunikáciu, pred I. svetovou vojnou pre istotu odmietol.

Počkať, kým sa zmení cirkevná a politická atmosféra, sa nakoniec ukázalo ako veľmi predvídavé, lebo keď skončila vojna a pápež Pius X. bol mŕtvý, potom už nikto neobťažoval kresťanských demokratov exkomunikáciami. A tak mohol Sturzo s kresťansko-demokratickým „čistým štítom“ založiť v roku 1919 *Taliansku ľudovú stranu*.

Don Luigi Sturzo

zdroj: wikimedia commons

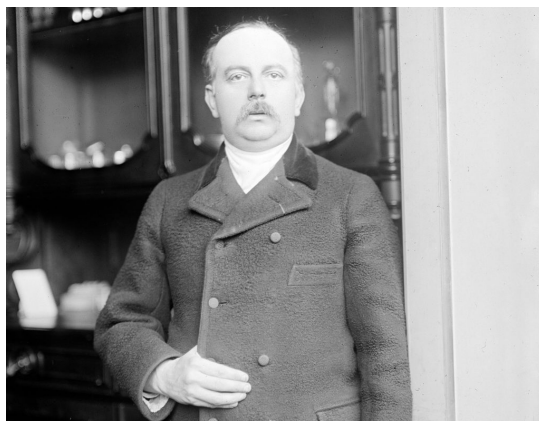
Po nástupe Mussoliniho k moci bol Sturzo vyhodnotený ako prekážka pri rokovaní o *Lateránskych dohodách* a stratil podporu Vatikánu. Odišiel do exilu, najprv bol v Londýne, neskôr v Paríži a nakoniec v New Yorku. Po návrate v roku 1946, keď sa novej vláde údajne podarilo sfaľovať referendum o monarchii a z Talianska sa stala republika, sa Don Luigi aktívne zapája do politiky a stáva sa nakoniec doživotným poslancom. Dnes prebieha proces jeho blahorečenia.

Bez dogmatických predsudkov

Romolo Murri nebol jediným otcom kresťanskej demokracie, ktorý mal problémy s pápežom a cirkevnou hierarchiou. V rovnakom čase prichádza vo Francúzsku na scénu **Marc Sagnier**, mladý právnik propagujúci demokratické a socialistické kresťanstvo. V roku 1894 založil časopis *Le Sillon* (Brázda) a aj hnutie rovnakého mena. Henri Guillemin, historik a Sagnierov asistent o ňom pochvalne píše:

„V čase, keď sa katolíci zasadzovali za myšlienky pravice alebo krajnej pravice, v duchu Sylabu bludov Pia IX. z roku 1864, ktorý odsúdil liberalizmus, tak Marc Sagnier, veriaci katolíkom, ale bez dogmatických predsudkov, bol ľavicovým republikánom, dokonca krajne ľavicovým.“ Sú to zaiste úprimné slová spolupracovníka a obdivovateľa, ktoré neklamú a dnes sa už ani nemusia pretvárať, pretože názory prevzaté z ľavicovej ideológie sa už medzitým stali priam integrálnou súčasťou moderného cirkevného slovníka.

Odhliadnuc od príznačného politizujúceho zavádzania, v ktorom je pápež bl. Pius IX. označený za exponenta politickej pravice a nie jednoducho za toho, kto povedal doktrínálnu pravdu a zakázal liberalizmus raz a navždy, musíme konštatovať, že označenie Marca Sagniera za krajne ľavicového republikána, a to samotným jeho priaznivcom, nám pomáha pochopiť, čím boli v skutočnosti kresťanskí demokrati na počiatku 20. storočia voči Cirkvi – krajinou republikánskou ľavicou.

Marc Sagnier

zdroj: wikimedia commons

Z toho pohľadu je ich dnešné prezentovanie ako „konzervatívcov“ dokonale komické. V roku 1910 pápež sv. Pius X. v encyklike *Notre charge apostolique* odsúdil hnutie *Sillon* a myšlienky s ním spojené.

Pochybné referendum

I. svetová vojna všetko zmenila. Sociálne otrasy, zánik starých režimov i výmeny v cirkevnej hierarchii spôsobili príklon Cirkvi k demokratizmu, aj keď ešte išlo skôr o podzemný prúd než o oficiálnu líniu na najvyššom stupni. Tento spodný prúd však bol už natoľko silný, že v spojitosti s masovými socialistickými hnutiami (či už nacionálnymi alebo internacionálnymi) sa Cirkev k exkomunikáciám a odsúdeniu týchto trendov už nevrátila.

Z toho dôvodu sa kresťanskí demokrati, ako Alcide de Gasperi alebo Don Sturzo, napriek svojim stykom a priateľstvu s Romolom Murrin, ale aj s inými ľuďmi, z tábora nepriateľského voči Cirkvi (de Gasperi bol napríklad po II. svetovej vojne vo vláde s komunistami) mohli prezentovať ako „konzervatívci“.

Gasperi sa pripojil v roku 1919 k *Talianskej ľudovej strane* Dona Luigiho Sturza a stal sa poslancom. Po nástupe fašizmu a podpísaní *Lateránskych dohôd* v roku 1927 upadol do nemilosti a pracoval ako knihovník vo Vatikáne. Jeho čas nastal po roku 1943, keď padol Mussolini a doba volala po demokracii. Gasperi založil kresťansko-demokratickú stranu a stal sa posledným predsedom vlády Talianskeho kráľovstva. Z tejto funkcie úspešne riadil (a pomáhal falšovať?) referendum o vyhlásení republiky a zrušení monarchie. Toto referendum bolo monarchistami považované za zmanipulované. Republikáni sa neskôr v podstate priznali k nezrovnalostiam v sčítaní hlasov, ale odôvodňovali to údajným povojnovým chaosom a tvrdili, že referendum ani nemohlo byť za daných okolností úplne presné.

Radšej komunisti ako monarchisti

Gasperimu tiež na „konzervatívnosti“ nepridáva, že vládol v tzv. *Vláde národnej jednoty*, ktorej ozdobou boli aj komunisti. Nešlo len o nejaký kozmetický doplnok. *Komunistická strana Talianska* bola jednou z najsilnejších v západnej Európe. A možno by spolu spokojne vládli aj naďalej, keby prezident Truman a generalissimus Stalin nezavelili k zmene kurzu a nespustili Železnú oponu. S údajným „konzervativizmom“ talianskych kresťanských demokratov to teda nebolo až také vážne. Evidentne si príliš nelámali hlavu nad encyklikou Pia XI. proti komunizmu.

Túto Gasperiho, dnes utajovanú liberálnu, tvár potvrdzuje jeho diplomatický incident s Vatikánom z roku 1952. Vatikán z obavy pred marxistickým víťazstvom inicioval pre lokálne voľby v Ríme koalíciu, v ktorej mala byť, spolu s *Kresťanskými demokratmi* aj *Monarchistická národná strana* a pravicovo-radikálne *Talianske sociálne hnutie*. Predstava potenciálneho komunistického starostu v Ríme – Večnom meste, bola pre Vatikán pochopiteľne neprijateľná a desivá. Nie tak pre demokratického kresťana de Gasperiho. Ten uprednostnil radšej komunistického starostu, než koalíciu s monarchistami! Vyhrážal sa, že ak bude Vatikán naliehať na koalícii s monarchistami, tak radšej odstúpi. Napokon koalíciu prekazil, proti vôli pápeža Pia XII.

Paradoxne, následná pápežova negatívna reakcia, ktorá sa dala očakávať, ho popudila a dotkla sa zrejme jeho pýchy. Ako zámienku si našiel de Gasperi údajný incident z osobného života, zrejme aby celý škandál odklonil z roviny politickej. Začal sa vyhrážať, že bude žiadať od štátneho sekretára Vatikánu vysvetlenie, prečo mu pri príležitosti výročia jeho sobáša pápež neudelil audienciu. Ako vidno, bol to človek nesmierne konzervatívny.

Alcide de Gasperi

zdroj: wikimedia commons

V duchu „právneho“ štátu...

Ďalší škandál vypukol, keď Giovannino Guareschi, spisovateľ, novinár a autor románov o Donovi Camillovi, presvedčený monarchista a katolík, ktorý vyčítal de Gasperimu spoluprácu s komunistami, publikoval dva údajné de Gasperiho listy z roku 1944, v ktorých de Gasperi žiadal veliteľstvo spojeneckých vojsk, aby bombardovali civilné sídliská v Ríme, čo malo účelovo popudiť občanov proti Nemcom. De Gasperi spisovateľa žaloval a s pozoruhodnou urputnosťou sa dožadoval jeho uväznenia. Celý súdny proces bol poznačený spochybňovaním grafologických expertíz, či dokonca ich odmietaním. Súd nakoniec nariadil likvidáciu dôkazového materiálu! A v novom demokratickom Taliansku išiel jeden z najprekladanejších talianskych spisovateľov do väzenia.

Gasperi to komentoval podobne ako neskôr u nás Gustáv Husák: „*Bol som tiež vo väzení a aj Guareschi tam môže ísť.*“ Zabudol však dodať, že v čase vojny bol Guareschi dva roky v nemeckom koncentračnom tábore za to, že odmietol bojovať za Nemcami ustanovenú *Taliansku sociálnu republiku*, a to v čase, keď Gasperi v teple pripravoval neslávne referendum proti monarchii. Katolíci, ktorí tak radi sledujú filmy o Donovi Camillovi, ani netušia, že práve v čase natáčania, v 50. rokoch, bol ich autor 12 mesiacov v parmskom väzení, lebo, ako uviedol súd: „... *urazil hlavu štátu,*“ čiže demokrata de Gasperiho.

Mýtus konzervatívnej kresťanskej demokracie

Ako vidno, vzťah „konzervatívca“ de Gasperiho, ako aj jeho mentorov a vzorov, Murriho, Sturza či Sagniéra k Vatikánu a ku skutočne konzervatívnym politickým subjektom bol prinajmenšom rozporuplný.

Podozrievať ich preto z konzervativizmu, ako to radi robia súčasní kresťanskí demokrati, je trochu prehnané a zavádzajúce.

Aj kauza blahorečenia de Gasperiho sa už rieši, podobne ako u Dona Sturza či Schumana, ďalšieho otca kresťanskej demokracie, a vyzerá to tak, že budú nakoniec vyriešené skôr ako kauza blahorečenia Pia XII., pápeža, na ktorého sa de Gasperi demokraticky urazil. Kritériom pri blahorečení je zrejme dnes aj miera demokratickosti a pokrokovosti. A to je opäť ďalší dôvod, prečo nespájať dejiny kresťanskej demokracie s pojmom „konzervativizmus“.

Táto „konzervatívna“ mytológia, ktorá koluje v súčasných katolíckych kruhoch ohľadom kresťanskej demokracie a o jej zakladateľoch, je umožnená len tou skutočnosťou, že v rámci politického a ideologického spektra sa tie trendy, ktoré boli ešte začiatkom 20. storočia považované za ľavicové a liberálne, zmenili na „konzervatívne“.

A to je aj kľúč k vyriešeniu „záhady“ o údajnom úpadku kresťansko-demokratických strán. Ten totiž neexistuje, pretože tieto strany len naplnili, zavrhli a potvrdili tie ideové predpoklady, ktoré boli na ich počiatku.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/temny-povod-krestanskej-demokracie/>